

n critic

Meridian critic

Annals Ştefan cel Mare University of Suceava

Philology Series
No. 1 / 2014 (Volume 22)

Est-Vest / East-West

Est-Ouest / Osten-Westen

EDITORS
Editor-in-Chief
Assistant Editors
Editorial Board

Mircea A. DIACONU
Elena-Brândușa STEICIU, Lumița-Elena TURCU
Albumița-Muguraș CONSTANTINESCU, Rodica NAGY,
Sabina FİNARU, Cornelia MACSINIUC, Ovidiu MORAR,
Simona-Aida MANOLACHE, Evelina GRAUR, Daniela PETROSEL,
Dorel FİNARU, Codruț SERBAN, Raluca DIMIAN
Oana STRUGARU
I.C. CORJAN
Volume Coordinators Elena-Lumița TURCU, Codruț SERBAN

ADVISORY BOARD

John BURGOS (Chambéry – Franță)
CISTELECAN (Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș)
drei CORBEA-HOIȘIE (Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași)
Instantin GRIGORUȚ (Otago – Noua Zeelandă)
Jean-Paul MADOU (Chambéry – Franță)
colac MANOLESCU (Academia Română)
rcea MARTIN (Academia Română)
ain MONTANDON (Clermont-Ferrand – Franță)
rcea MUTHU (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)
rique Javier NOGUERAS VALDIVIESO (Granada – Spania)
uria PAYERAS GRAU (Palma de Mallorca – Spania)
n POP (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)
uria ȘLEAHITIȚCHI (Chișinău – Republica Moldova)
ornel UNGUREANU (Universitatea de Vest, Timișoara)

ADDRESS

Ştefan cel Mare University
Faculty of Letters and Communication Sciences
University no.13, Building A, Room 4, 720229 Suceava
Tel./Fax: 0230 524 097

Journal recognized by CNCSIS under the B+ category (code 419) and by CNCS under the B category (code 17).

eb: <http://meridiancritic.usv.ro/>

SN: 2069 – 6787

BN: 978-973-666-441-0

Financial support for the publishing of this volume has been generously provided by Suceava County Council through Bucovina Cultural Centre.

© Copyright, 2014, Ştefan cel Mare University Publishing
All Rights Reserved.

Computer Processing:
Researcher Iuliana CRISTIU
Printed: 15.VI.2014

MERIDIAN CRITIC. EAST-WEST

ANNALS
ŞTEFAN CEL MARE UNIVERSITY OF
SUCEAVA

PHILOLOGY SERIES

No. 1 (Volume 22)
2014

University of Suceava Publishing
2014

LANGUAGE AND COMMUNICATION

Nicoleta-Loredana MOROŞAN, <i>Le dialogue des parénées dans la littérature proverbiale – porte d'accès à l'interculturel</i>	133
Marius GULEI, <i>Discursul polemic jurnalistic ca mediu arhetipal de articulare a ironiei. Funcționalitatea pragmatică a actului ironic</i>	143
Cristinel MUNTEANU, <i>Despre receptarea românească a lingvisticii textuale coseriene</i>	149
Dorel FÎNARU, <i>Universalurile limbajului</i>	159
Ana-Cristina CHIRILĂ ŞERBAN, <i>Forme ale continuității discursiveive în textul dramatic tradus</i>	173

BOOK REVIEWS

Dan-Nicolae POPESCU, Onoriu Colăcel, <i>New Humanities and the Search for a Novel Culture</i> , Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2014, 268 p.	185
Cosmin PÎRGHIE, Georgiana Lungu Badea, <i>Idei și metaidei traductive românesti (secolele XVI-XXI) [Idées et métoidées traductives roumaines: XVI-XXIe siècles]</i> , Editura Eurostampa, collection Metalepsis, Timișoara, 2013, 228 p.	186
Iulia CORDUŞ, Mugurăş Constantinescu, Raluca-Nicoleta Balăchi, <i>Critique des Traductions. Repères Théoriques et Pratiques</i> , Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2014, 339 p.	188
Sabina FÎNARU, Gheorghe Iorga, <i>Rândunica din nasul lui Buddha</i> , Editura Universitas XXI, Iași, 2012, 240 p.	192
Oana Elena STRUGARU, Mircea A. Diaconu, <i>Firul Ariadnei. 10 cărți de proză (și nu numai)</i> , Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014, 122 p.	195
Simona-Aida MANOLACHE, Nicoleta-Loredana Moroșan, <i>La rhétorique du discours racinien</i> , Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013, 365 p.	197

NOTES ON CONTRIBUTORS

CRITICISM. EAST-WEST

Forme ale continuității discursivee în textul dramatic tradus

Ana-Cristina CHIRILĂ ȘERBAN

Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava

Abstract: This article examines specific translation strategies at work in the transfer of dramatic dialogue from English into Romanian. Based on micro-sequences extracted from translated versions of Tennessee Williams' plays, the paper sets out to illustrate the case of mimetic conversational feature transfer in order to attain relevant equivalence standards in the translation of drama. The focus of the analysis is on pragmatic particles, markers and syntactic patterns which build up the natural flow of created spoken discourse.

Keywords: drama translation, created spoken discourse, pragmatic and functional equivalence.

Prezentul articol are în vedere posibile corespondențe și modalități concrete de echivalare prin traducere a expresivității discursului vorbit în formă scrisă, așa cum se prezintă acesta în dialogul dramatic modern. Înțelegerea dialogului de teatru ca *discurs vorbit creat* (Sproule, 1995: 12) implică admiterea tezei pragmatică că, în literatură, scriptul de factură orală este intenționat, fiind determinat de cerințele autenticității. În acest sens, corpusul¹ investigat aparține, atât din perspectiva genului literar cât și din prisma stilului auctorial, tipului *metonimic*, în care accentul, în planul discursului, este pe veridicitate.

Identificăm, astfel, ca preocupare fundamentală a traducerii de teatru transpunerea pertinentă a mijloacelor *oralității artistice* puse în valoare de textele-sursă. Oralitatea artistică se prezintă ca o tehnică subtilă, cu forme variate determinate, în mare parte, de stilul auctorial, mai precis, de modul în care dramaturgul valorifică estetic

¹ Analiza contrastivă este bazată pe texte în limba engleză ale pieselor: *Oedipus Descending* (Tennessee Williams, *Play 1957 – 1980*, New York, The Library of America, 2000) – abreviat TS2 (text-sursă 1), *Cat on a Hot Tin Roof* (Tennessee Williams, *Play 1937 – 1955*, New York, The Library of America, 2000) – TS2 (text-sursă 2), *The Glass Menagerie* (Tennessee Williams, *Play 1937 – 1955*, New York, The Library of America, 2000) – abreviat TS3 (text-sursă 3); Versiunile românești sunt traducerea lui Mihnea Gheorghiu (TT1 – text-tintă 1) și

contrastul dintre rigorile exprimării scrise și spontaneitatea conversației, intenția de a recrea estetic mediul natural al comunicării orale realizându-se prin instrumente proprii exprimării scrise: „Arta literară cultă găsește astfel noi resurse pentru îmbogățirea universului ei ficitonal și, implicit, de autentificare a lui” (Milaș, 1988: 241). În esență, însă, oralitatea ca tehnică literară operează cu mijloace și procedee specifice uzului limbii.

Premisa unei astfel de abordări este că dramaturgul modern – autor al unui discurs de tip naturalist, în general, și Tennessee Williams – adept al „realismului poetic” în construcția dialogului dramatic ficitonal, în special, apelează la strategii și proceduri caracteristice schimburilor verbale curente, realizate în forme convenționalizate de uz, pentru a conferi impresia de autentic conversațional (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991: 138). Opera lui Thomas Lanier Williams, cunoscut drept Tennessee Williams, este construită pe crezul *realismului poetic*, infuzat de orientarea expresionistă în teatru, și este, astfel, caracterizată de folosirea unui sistem aluziv de semne non-verbale, cu rol de accentuare a dialogului și de asociere simbolică cu acțiunea dramatică. În acest sens, corpusul se dovedește relevant în a ilustra – la un prim nivel al analizei – formele prin care polifonia reprezentării teatrale influențează percepția și redarea textului scris în traducerea interlingvistică. La un al doilea nivel al analizei, privitor la modul în care traducerea surprinde valențele dialogului dramatic ca vehicul preeminent al acțiunii dramatice, remarcăm că inovațiile aduse de Williams în teatrul american postbelic privesc infuzarea dialogului cu subtile calități lirice, prin care efectul poetic se împletește natural cu vorbirea aparent spontană. Așa cum a făcut T.S. Eliot în poezie („everyday speech, not poetic diction should be the basis of modern poetry”, Eliot, *apud* Griffin, 1995: 129), Williams a folosit colocvialismul pentru a crea cadențe poetice în dialogul dramatic. Vehicul al poeziei limbajului comun este „vorbirea sudică”, atribuită de autor, unor personaje aflate într-o căutare perpetuă a *comunității* (temă fundamentală a creației) prin dialog. Aceste instanțe dialogale în care semnalele verbale sunt folosite artistic pentru a stabili legături de comuniune personală, în secvențe impregnate de mările variației lingvistice, se constituie în provocări suplimentare ale traducerii dialogului de teatru.

În căutarea unci ideale echivalențe funcționale, traducătorilor le revine sarcina de a crea efecte similare, prin transpunere interlingvistică și interculturală a unor mecanisme pragmatici subtile, eluzive, care nu coincid neapărat cu unități lingvistice. Prezenta analiză urmărește nivelul *coerenței sintacticosemantico-pragmatică* a dialogului dramatic. Kerbrat-Orecchioni (2005: 65) concepe acest plan al interacțiunii ca reunind unități pragmatici precum actele de vorbire, intervențiile și schimburile dar și unități sintactice precum frazele și subunitățile acestora. Înțelegem că sintaxa se constituie în unul din principalele vehicule ale *performativității* dialogului dramatic, actele și macro-actele de vorbire conturându-și sensul prin expresia sintagmatică: sfera relațiilor dintre cuvinte este intim legată de practicarea efectivă a vorbitii, reflectând modificările generate de tendințe ale limbii în comunicarea zilnică. Dorim, în consecință, să investigăm câteva *mecanisme pragmalingvistice* prin care dramaturgul reușește să capteze în dialogul pieselor jocurile subtile țesute de interlocutori în firul dinamicii comunicative și, apoi, strategii traductive prin care aceste tipuri specifice de structurare a dialogului sunt transpusă interlingvistică.

Caracterizat de formule constructive secvențiale simple, discursul oral spontan exploatează diversele tipuri de realizare sintactică a raportului de coordonare, propozițiile și frazele coordonate (asociate propozițiilor independente sau frazelor cu structuri subordonate simple) constituind atât mărci ale *canalului discursiv* cât și trăsături ale *tonului discursului* (registru familiar al limbii). Probând calități mimetice, dialogul pieselor lui Tennessee Williams este construit din intervenții ce se dezvoltă prin coordonare, folosind mijloacele joncțiunii sau cele ale juxtapunerii (parataxei). *Coordonarea copulativă* se distinge ca modalitate dominantă de înlănuire a ideilor în construcții argumentative sau narrative elementare ale textelor-sursă. *Joncțiunea copulativă*, realizată în propoziție, în frază și transfrastic, se concretizează aproape exclusiv prin conjuncția *and*.

În cele mai multe din situațiile de ocurență, traducătorii pot miza pe *strategii de redare directă* (traducere literală) care să garanteze *echivalențe funcționale*, având în vedere că și în sistemul sursă conectivul corespondent și semnalează o *asociere* de conținuturi notionale sau de conținuturi propoziționale, facilitând „mimarea în enunțul scris a expansiunii prin coordonare specifică limbajului popular și comunicării orale în general” (Milaș, 1988: 246). Se poate aprecia că, în ambele limbi implicate în traducere, joncțivul copulativ *and/ și* îndeplinește un rol esențial de *subliniere a continuității discursului*, constituindu-se astfel în element fundamental de construcție a *fluidității verbale* (Tempel și Roubaud, *apud* Ardeleanu, 2007: 48).

Pentru a ilustra maniera în care astfel de corespondențe sistemicе se actualizează în înlănuirea discursivă a dialogului de teatru, supunem analizei secvențe textuale integrate în *monologuri de tip narativ*, cu tendințe accentuate de *acumulare informativă*.

În corpusul selectat, acest tip de efect este construit:

- în interiorul propoziției prin joncțiune copulativă între părți de propoziție de importanță egală [evidențiat prin litere aldine];
- în interiorul frazei (între propoziții principale de același importanță, cu nuanțe semnatici ocasionale de succesiune temporală [evidențiat prin litere aldine cursive]);
- la nivel transfrastic [evidențiat prin subliniere].

Asociate *construcțiilor redundante* și *construcțiilor incidente*, mijloacile *joncțiunii copulative* ilustrează, atât în textul-sursă cât și în textul-țintă, formula secvențială acumulativă specifică discursului oral:

TS1	TT1 – Mihaela Gheorghiu
<p>Beulah! [The Wop] he covered the whole no'th shore of the lake with grapevines and fruit trees, <i>and</i> then he built little arbors, little white wooden arbors with chioscuri, chioscuri mici, albe, de lemn, cu mese și bănci, ca să-ți pozi sorbi vinicioară în tihă, ha, ha, ha!</p> <p>And in the spring and the summer, young couples would come out there, like me and Pee Wee, we used to go there, <i>an' court up a storm</i>, ha, ha, just court up a — storm!</p>	<p>[Italianul, Macaronul] a acoperit tot țărmul de nord al lacului cu viță de vie și cu pomi fructiferi și a comandat niște chioscuri, chioscuri mici, albe, de lemn, cu mese și bănci, ca să-ți pozi sorbi vinicioară în tihă, ha, ha, ha!</p> <p>Și, în timpul verii și primăvara, veneau acolo perechile tinere, și cum eram și eu cu Pee Wee, căci și noi obișnuiam să mergem acolo și petreceam, he, he, cum mai petreceam!</p>

În acest macro-act individual reprezentativ, cu funcție meta-ficțională², încadrat în Prologul piesei *Orpheus Descending*, personajul-locutor asigură, printr-un tip de narăjune strategică, datele preliminare ale acțiunii dramatice. Beulah descrie, cu accente nostalgitice, vremurile apuse ale Prohibiției și un spațiu idilic („grădina de vară” a unui imigrant italian) distrus de acțiunile răzbunătoare ale Grupului Mistic (Ku Klux Klan).

Varianta de traducere redă direct – atât cât permit normele matricale – nu doar marca joncțiunii la nivel propozițional, frastic și textual, ci și mijloacele sintactice suplimentare ale *auto-repetiției* cu rol de intensificare: în propoziție, combinarea similară a celor două procedee (deși termenii repetiției și ai coordonării sunt reduși în traducerea primei fraze) intensifică valoarea de *simultaneitate descriptivă* (little arbors, little white wooden arbors with tables and benches – chioșcuri, chioșcuri mici, albe, de lemn, cu mese și bânci).

La nivel frastic, traducătorul interpretează adevarat *răporturile semantice de succesiune* construite de jonctivul copulativ, pe care alege să le redea uneori – în mod inspirat – prin reducere la conjuncția și (renunțând la adverbul de succesiune: *and then – și*). Traducerea fidelă a mărcii coordonatoare se dovedește eficace și în cazul construcțiilor stilistice. Deși Levičchi (2000: 79) atenționează că repetarea conjuncției *and* în polisindenton nu poate fi reluată mecanic prin repetarea lui și, soluția se dovedește relevantă în contexte în care conectorul discursiv intensifică *răportul temporal secvențial*:

TS1	TT1 – Mihnea Gheorghiu
So we'd go go out to the Wop's <i>an' drink</i> that Dago red wine <i>an' cut up</i> <i>an' carry on</i> <i>an' raise</i> such cane in those arbors.	Ne duceam la Macaronar să-i berm rubiniul în chioșcurile lui acoperite cu verdeapă, și petrecem să-i ne ficeam de cap și poarte niște scandaluri grozave.

La același nivel al frazei, în extrasul precedent, traducerea asigură o soluție inedită pentru efectul de acumulare construit în textul-sursă prin asocierea unei *construcții incidente* cu mijloacele *joncțiunii copulative* și cele ale *repetiției intensificatoare* (în ultima frază a intervenției): în varianta românească, conectorul este folosit, în mod suplimentar, pentru a deschide construcția incidentă și pentru a introduce, în cadrul acesteia, un nou element apozitiv (și cum eram și eu cu Pee Wee, căci și noi obișnuiam să mergem acolo). Desigur, fraza-sursă (integrată în discursul dialectal, precipitat, al pitorescului personaj) încalcă maxima claritate și se prezintă, la rândul ei, drept o structură deviantă, cu trăsături de *anacolut*, prin poziția construcției incidente în frază și prin redundanța elementelor de calificare a antecedentului (care se actualizează în forme reluate ale subiectului): „young couples would come out there, like me and Pee Wee, we used to go there”. Cu toate acestea, opinăm că inserția conjunctiei copulative ca element introductiv al incidentei creează efecte exagerate de ambiguitate: adverbul de comparație (cum) este suficient pentru a semnala completarea adusă de construcția incidentă asupra conținutului enunțării anterioare.

² În savurosul dialog dintre două personaje-decor, Dolly și Beulah, soțile unor mici plantatori de bumbac din Two River County (spațiu ficțional), povestirile celor din urmă umplu, în manieră dialogică (specifică enunțării dramatice) atât golul informational al alocutorului ficțional, cât și cel al receptorului real (cititor, spectator).

La nivel textual, traducerea păstrează elementul de joncțune dintre cele două fraze și impune, astfel, lectura narrativă a celor două fragmente de text conectate. Se observă, de altfel, că funcția narrativă a jonctivului *and* este atent considerată de traducătorii români, acesta nefiind supus omisiunii chiar și atunci când nu asigură o legătură directă sintactică între enunțuri. În variantele altor traducători, asocierea conținuturilor a două fraze în cadrul *răportului de similitudine* este redată funcțional prin soluția conjuncției copulative *iar*.

TS2	TT2 – Antoaneta Ralian
Margaret (1) Well, Mae and Gooper were side by side at the table [...] watchin' his face like hawks while they jawed an' jabbered about the cuteness and brilliance of th' no-neck monsters!	(1) Mae și Gooper erau așezăți umid lângă alții, chiar în fața lui Papa cel Mare, și îl urmăreau ca niște ulari, înțelecând și înținând despre „drăgălașenia” și „deșteptăchinenek” monștrilor fără gât.
” (2) <i>And</i> the no-neck monsters were ranged around the table, some in high chairs and some on th' Books of Knowledge, all in fancy little paper caps in honor of Big Daddy's birthday, <i>and</i> all through dinner, well, I want you to know that Brother man an' his partner never once, for one moment, stopped exchanging pokes an' pinches an' liks an' signs an' signals! – (3) Why, they were like a couple of cardsharks fleecing a sucker.	” (2) Iar monștruleți fără gât erau înșirăți în jurul mesei, unii în scaune înalte, alții cocotări pe enciclopedii, topi cu păltări de hârtie care de care mai trăsute, în cîstea zile de naștere a lui Papa cel Mare. (3) Sî vreau să-ți spun că în tot timpul mesei, Fratele Mare și consoarta lui n-au încazit să-și dea coate și să-și facă semne și să-și tragă ghiozdui – ce mai, parcă erau doi trișori la cărți care jucau un friser.

Respectând structura clasică a piesei în trei acte, textul *Cat on a Hot Tin Roof* construiește acțiunea dramatică pe trei axe enunțative, dintre care una este constituită de înfruntarea dialogală Margaret – Brick. În interiorul acesteia este produs macro-actul de tip „povestire” livrat de Margaret pe tema petrecerii aniversare a lui Papa cel Mare (nucleu referențial al piesei, într-un sistem care inversează termenii *condiției de sinceritate*, aniversarea devenind contextul anunțării unui sfârșit imminent pentru protagonist).

Discursul personajului locutor este marcat de registrul coločival (variație diafazică) cu note diatopice și de valori ilocuționare reprezentativ-expresive (attitudinea fiind una de revoltă îndreptată împotriva cuplului cu care Brick și Maggie concurează în obținerea impresionantei averii a lui Papa cel Mare, proprietarul celei mai mari plantații din Delta râului Mississippi). Descriind incriminator comportamentul ruedelor prezente la ceremonie, Margaret construiește fraze lungi, complicate, la prima vedere, dar care prezintă, în esență, puține etaje ale subordonării: o subordonată temporală, în prima frază a extrasului (1). Macro-actul este, mai curând, descris de *uniformitatea sintactică* (Coteanu, 1973: 93), construită prin mijloace jonctive ale coordonării copulative. Remarcăm, în acest sens, că traducerea poate opera, cu efecte similare, segmentări ale frazei (2), prin care funcția de coordonare la nivel interpropozițional a jonctivului *and* este transferată la nivel textual („...and all through dinner ...” – (3) „Sî vreau să-ți spun că în tot timpul mesei...”).

La nivel propozițional, mijloacele joncțiunii copulative asigură asociere ale elementelor constitutive ale părților de propoziție multiple, efectele procedeului sintactic fiind amplificate de asocieri expresive cu *figuri prozodice* emblematic pentru stilul dramaturgului american: inversiune stilistică (*never once stopped*), aliterații (*jawed an' jabbered*, *pokes an' pinches*, *signs an' signals*), paraleisme sintactice și construcții antitetice

(*jawed an' jabbered about the cuteness and brilliance*). Soluțiile traducătoarei A. Ralian sunt pertinente, pierderile de *efecte contextuale* fiind minime atunci când, spre exemplu, nuanța semantică de simultaneitate din fraza (1) este redată prin două forme gerunziale, care rețin o notă de aliterație (*înfluncând și trâncând*). *Valoarea enumerativă* intensificată a seriei „pokes an' pinches an' kiks an' signs an' signals” este compensată în soluția „să-și dea coate și să-și facă semne și să-și tragă ghionturi” prin expansiunea verbului regent *in exchange* în forme perifrastice (locuții verbale) și prin opțiunea de reluare a conjuncției din cadrul structurii verbale.

Soluția *juxtapunerii* se dovedește un mecanism relevant în redarea unor construcții acumulative plastice ale textului original (reluarea simetrică a pronumelui nehotărât în construcția *some in..., some on..., all in...*). „înșirați în jurul mesei, unii în scaune înalte, alții cocoțați pe enciclopedii, toți cu pălării de hârtie *care de care mai trăsnite*” (expansiunea determinantului *fancy*, constituindu-se în mijloc suplimentar de intensificare a efectului de acumulare). În alte texte ale corpusului, procedeul echivalenței funcționalează invers: virtuile paratexci în exprimarea *valorii enumerative* în TS sunt preluate, în traducere, de reluarea intensificatoare a jonctivului copulativ *and*.

(TS1) Beulah: What strange noises you could hear if you listened, *calls, cries, whispers, moans—giggles...*

(TT1) Beulah: *Și ce mai gângureli și șoapte de amor și suspine și chicoteli...*

Nu în ultimul rând, *efectul asociativ* care definește macro-actul, este construit prin particule pragmaticice sau *mărci discursive* a căror *funcție* (de *asociere simplă* sau de *tip apozitiv*) este plastic echivalată în traducere [I want you to know (particulă conversațională cu rol de *tatonare*) – vreau să-ți spun, why (conector discursiv cu funcție de apozemă) – ce mai, ...]. Varianta Antoanetei Ralian demonstrează aceleași calități ale *echivalenței relevante* în alte locuri ale textului (secvențe ale același monolog):

TS2

Margaret: (1) Well, Mae and Gooper were side by side at the table [...] watchin' his face like hawks while they jawed an' jabbered about the cuteness and brilliance of th' no-neck monsters!

(2) And the no-neck monsters were ranged around the table, *some* in high chairs and *some* on th' Books of Knowledge, all in fancy little paper caps in honor of Big Daddy's birthday, *and* all through dinner, well, I want you to know that Brother man an' his partner never once, for one moment stopped exchanging pokes an' pinches an' kiks an' signs an' signals! – (3) Why, they were like a couple of cartsharks fleecing a sucker.

Margaret: ...your brother Gooper still cherishes the illusion he took a giant step up the social ladder when he married Miss Mae Flynn of the Memphis Flynn's.

[...]

But I have a piece of Spanish news for Gooper. The Flynn's never had a thing in this world

TT2

(1) Mae și Gooper erau așezăți unul lângă altul, chiar în fața lui Papa cel Mare, și-l urmăreau ca niște ulii, înfluncând și trâncând despre „drăgușenii” și „deștepăciunice” monștrilor fără gât.

(2) Îar monstruleții fără gât erau înșirați în jurul mesei, unii în scaune înalte, alții cocoțați pe enciclopedii, toți cu pălării de hârtie care de care mai trăsnite, în cinstea zilei de naștere a lui Papa cel Mare. (3) Să vreau să-ți spun că în tot timpul mesei, Fratele Mare și consoarta lui n-au incetat să-și dea coate și să-și facă semne și să-și tragă ghionturi – ce mai, parcă erau doi trijori la cărți care jupiuiau un frayer.

...frate-nu Gooper încă își mai face iluzia că a făcut un pas urias pe scara socială când s-a înșurat cu domnișoara Mae Flynn din Memphis.

[...]

Dar Flynn n-a avut niciodată altceva decât bani și pe știință-i-a pierdut. Erau doar niște parveniți. [...]

but money and they lost that, they were nothing at all but fairly successful climbers. [...]

Why, y'know ole Papa Flynn, he barely escaped doing time in the Federal pen [...], and as for Mae having been a cotton carnival queen, as they remind us so often, lest we forget, well, that's one honor that I don't envy her for! – Sit on a brass throne on a tacky float an' ride down Main Street, smilin', bowin', and blowin' kisses to all the trash on the street.

Și, știi, Papa Flynn a scăpat ca prin urechile acului de gheră [...] iar Mac, o fi fost ea regina Carnavalului Bumbacului, cum ne împuie toată ziua urechile că nu cumva să uităm, da? asta-i o cinste pe care n-o invidiez. Auzi, să stai cocoțăți pe un tron de tinichea într-o rabilă de camion și să străbăzi Strada Mare zâmbind, făcând temenele și bezele la toți derbedeci.

Înlănțuirea narativă, cu valori predominant associative, include în această secvență a intervenției conversaționale mișcări argumentative subtile de *contestare*, redată funcțional în traducere prin elemente jonctive ale coordonării adversative (*dar, da*), asociate modalizatorilor gramaticali (precum presupusul din soluția „o fi fost”). Remarcăm, totuși, *efectele contextuale* pierdute prin omisiunea expresiei idiomatice care realizează prima dintre aceste mișcări: „I have a piece of Spanish news for Gooper”. *Conținutul presupozitional* al acestei expresii idiomatice inedite trimite la date contextuale ale culturii sursă: „from the unreliable journalism covering the Spanish-American War, a bit of hot gossip that may or may not be exaggerated and is passed off as true without examination for accuracy” (www.urbandictionary.com). Renunțând la nota meta-discursivă referitoare la subiectivitatea enunțării („din căte știu eu”, „din căte am aflat” în versiunea noastră), varianta de traducere a Antoanetei Ralian păstrează doar orientarea argumentativă a acestui enunț („Gooper își face iluzia că...” „Dar ...”).

Pe de altă parte, soluțiile traductive redau pertinent funcțiile conversaționale ale mărcilor discursivi care intensifică *valoarea asociativă* a macro-actului de limbaj: printre echivalențele reușite remarcăm redarea mărcii pragmatiche *wby* prin conectorul transfrastic și (*Why, y'know – Și, știi...*) sau expansiunea construcției eliptice din ultima frază a intervenției, precedată de *pauză* și având un contur intonațional exclamativ („Sit on a brass throne”), al cărei conținut poate fi recuperat ca „Imagine how it is to sit on a brass throne...” – „Imaginează-ți cum e să să stai pe un tron de tinichea”), prin inserția uncii *secvențe de apel* cu funcție de intensificare a valorii de contestare („Auzi, să stai pe un tron de tinichea?”).

Această ultimă strategie are, de altfel, un rol compensator, forță contestației din enunțul-sursă fiind amplificată de procedeele acumulării: parataxa și joncțiunea enumerativă asociate paralelismului sintactic (*on a brass throne on a tacky float*) sau aliterației și asonanței (*smilin', bowin', and blowin'*) – procedeu a cărui echivalare inspirată impune o reconstrucție sintactică prin reformularea sericii verbale coordonate în două perechi: o pereche verbală („zâmbind și făcând”) și o pereche nominală, modulată semantic prin soluția plastică „temenele și bezele”.

În monologul altui personaj feminin din piesele lui Williams, efervescența narativă este, din nou, justificată de atitudini nostalgitice. Legendara Amanda din *The Glass Menagerie* relatează secvențe din trecutul său de *Southern belle*, înlănțuind cu rapiditate propoziții independente scurte sau fraze cu construcții eliptice (elipsa de

subiect, semnalată prin subliniere) sau incidente. Soluțiile Andei Boldur ilustrează posibilitățile echivalenței pragmatische prin reformulare sintactică, concretizată în:

- expansiune propoziție – frază: „Wesley and Bates – pe unul îl chemă Wesley și pe celălalt Bates”; „She married him on the rebound” – „Unde mai pui că se căsătorise cu ea mai mult de ochii lumii, fiindcă fusese refuzat de alta”;
- inserție compensatorie a unor elemente pragmatische de tatonare, cu rol de subliniere a continuității narrative a textului și de „dramatizare” a naratiunii: „They shot it out” – „Și ce crezi, au tras unul într-alțul...”; „She married him...” – „Unde mai pui că se căsătorise...”;
- transpunere a construcțiilor incidente în propoziții independente „...,that's all” – „Asta zic și eu avele!”;
- segmentarea frazelor lungi: „married him on the rebound – never loved her” – „...fusese refuzat de alta. Nu, pe nevastă-sa n-a iubit-o niciodată”;
- coordonarea prin joncțiune a propozițiilor independente din textul-sursă, care stabilesc, la nivel textual, relații semantice de succesiune: „Bates was shot through the stomach. Died on the ambulance on his way to Memphis.” – „Bates s-a ales cu un glonte în burtă și a murit în ambulanță”.

Preocuparea traducătorului de a transpune construcția acumulativă a macro-actului individual este evidentă și la nivelul interpretării funcțiilor discursivee a jonctivelor coordonatoare: nuanța succesivă a conectorului transfrastic *and* (redată prin jonctivul temporal *apoī*), funcția conversațională a jonctivului adversativ *but*, în asociere cu un enunț exclamativ emfatic – cu rol de introducere a unei noi informații, prin antiteză (redată prin *procedeu de reliefare suplimentar*, „Dar uite că l-am ales pe tatăl vostru”).

TS3

Amanda: There were the Cuttore brothers, Wesley and Bates. [...] They shot it out [...] Bates was shot through the stomach. Died on the ambulance on his way to Memphis. His widow was also well-provided for, came into eight or ten thousand acres, that's all. She married him on the rebound – never loved her – carried my picture on him the night he died!

And there was that boy every girl in the Delta had set her cap for! That beautiful, brilliant young Fitzugh boy...

... And I could have been Mrs. Duncan J. Fitzugh, mind you! But – I picked your father!

TT3 – Andra Boldur

A: Și mai erau frații Cuttore, pe unul îl chemă Wesley și pe celălalt Bates. [...] Și ce crezi, au tras unul într-alțul cu pistolul [...]; Bates s-a ales cu un glonte în burtă și a murit în ambulanță. Și el și-a lăsat vîlăuva cu o situație frumuoșă: vreo opt sau zece mii de pogone! Asta zic și eu avele! Unde mai pui că se căsătorise cu ea mai mult de ochii lumii, fiindcă fusese refuzat de alta. Nu, pe nevastă-sa n-a iubit-o niciodată – fotografia mea o avea la ei în sacă cînd a murit. Apoi, mai era un băiat: frumos, spiritual...ce tîrnă minunat...se prăpădeau fetele după el...Îl chemă Fritz-Ritz...

Cînd te gîndești că aș fi putut fi doamna Duncan Fritz-Ritz? Dar uite că l-am ales pe tatăl vostru.

Analiza celor trei versiuni de traducere în limba română a monologurilor de tip „povestire” din piesele lui Tennessee Williams ne-a permis să observăm că strategiile traducerii directe sau ale echivalenței în redarea mijloacelor coordonării asigură discursului-jîntă o fluiditate narrativă similară cu cea a discursului-sursă. Efectele asociative și acumulative ale joncțiunii și parataxei copulative facilitează, în ambele texte dramatice implicate în traducere, mimarea spontaneității conversaționale prin sublinierea continuității discursivee. Compensării și reformulările sintactice a valorilor semantice în cadrul raporturilor de coordonare (nuanțele de simultaneitate, efectul asociativ al seriilor enumerative sau descriptive) li se adaugă echivalențe expresive ale mărcilor discursivei cu funcție de asociere: fundamentate de interpretări adecvate ale mișcărilor argumentative și ale procedurilor conversaționale realizate în textul-sursă, versiunile de traducere ale particulei multifuncționale *why* variază de la jonctivul interfrastic „și” la plasticul conector narativ „ce mai”. Traducerile corpusului selectat se remarcă, de asemenea, prin mijloace suplimentare de subliniere a continuității narrative a unor secvențe dialogale originale: inserția de către traducător a unor elemente pragmatische de tatonare poate contribui la o redare pertinentă a efectelor de dramatizare a discursului produse în monologurile sursă.

Bibliografie

Corpus:

- Williams, Tennessee, 1978. *Teatru*, București, Editura Univers.
 Williams, Tennessee, 2000. *Play 1937 – 1955*, New York, The Library of America.
 Williams, Tennessee, 2000. *Play 1957 – 1980*, New York, The Library of America.
 Williams, Tennessee, 2010. *Un tramvai numit Dorință. Trandafirul tatuat. Pisica pe acoperișul fierbinte. Noaptea Iguanei*, traducere de Antoaneta Ralian, București, Art.

Lucrări de referință:

- Ardeleanu, Sanda-Maria, Raluca-Nicoleta Balăchi, Ioana-Crina Coroi, Nicoleta Loredana Moroșan, 2007. *Perspectives discursivees: concepts et corpus*, Iași, Casa Editorială Demiurg.
 Coteanu, Ion, 1973. *Stilistica funcțională a limbii române*, București, Editura RSR.
 Griffin, Alice, 1995. *Understanding Tennessee Williams*, University of South Carolina Press.
 Iliescu Gheorghiu, Cătălina, 2009. *Traducerea textului dramatic. O abordare cognitivă*, Iași, Institutul European.
 Ionescu Ruxândoiu, Liliana, 1991. *Narativă și dialog în proza românească. Elemente de pragmatice a textului literar*, București, Editura Academiei Române.
 Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 2010. *Les actes de langage dans le discours: théorie et fonctionnement*, Paris, Armand Collin.
 Levičchi, Leon, 2000 [1996] *Limba engleză - Manualul traducătorului*, București, Teora.
 Milaș, Constantin, 1988. *Introducere în stilistica oralității*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

³ Notăm percepția de către traducător a trăsăturii ludice a *caracterismului* Fitzugh și redarea sa relevantă prin soluția Fritz-Ritz: *efetele contextuale* sunt similare prin trimiterea implicită la sonoritățile limbii germane, sugestia comunicată receptorilor ambelor texte fiind că respectivul pretendentul aparține unei respectabile familii de plantatori, din primele valuri de imigratie spre „tărâmul promis” al continentului american; soluția de traducere reține însă și opozitia ironica între atitudinea elogioare a personajului și cea depreciativă a asti-enunțătorului (dramaturgul).

Sproule, Kent Arthur, 1995. *Criteria for the effective translation of spoken discourse: the evidence from selected modern Spanish texts*, University of Glasgow.

Acknowledgement This paper was supported by the project „Sustainable performance in doctoral and postdoctoral research PERFORM” - Contract no. POSDRU/159/1.5/S/138963, project co-funded from European Social Fund through Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.

BOOK REVIEWS